

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СТУДЕНТІВ В ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Нитка І., магістрант СумДУ; Кузікова С.Б., доц.

Метою даної статті є вивчення системи ціннісних орієнтацій у студентів – екологів I-х та V-х курсів СумДУ. Цінності і ціннісні орієнтації людини завжди були одними із найбільш важливих об'єктів дослідження філософії, соціології, психології та педагогіки на всіх етапах їх становлення та розвитку, як окремих галузей знань. Цінність — суттєво значимі для особистості об'єкти та явища навколишньої дійсності, що визначають її спрямованість і мотивацію діяльності [1]. Водночас «ціннісні орієнтації» — це вибіркове ставлення людини до матеріальних і духовних цінностей, система його настанов, переконань, переваг, виражена в поведінці [2]. А. Маслоу фактично не розділяє поняття «цінності», «потреби» та «мотиви». В. Франкл — «цінності» та «смишли». В багатьох вітчизняних роботах ціннісні орієнтації «поглинаються» іншими поняттями, такими як «переконання» і «значення». Однак найбільший пояснюючий потенціал у підході, котрий зближує поняття потреб та мотивів, підкреслюючи їх спонукальну силу.

За словами Б.Ф. Поршнева [4], формування основи особистості відбувається в функції вибору. Вибір дає можливість виокремити один мотив від всіх інших. Але для цього повинна бути основа, і такою основою є цінність, «ібо ценность — единственная мера сопоставления мотивов». Крім цього цінність повинна породжувати емоції. Як вважали більшість психологів, ціннісні орієнтації змінюються з віком, видами діяльності, взаєминами з різними людьми. Нам цікаво було дослідити чи змінюються ціннісні орієнтації в студентів з першого по п'ятий курс. Для цього ми дослідили студентів-екологів різних років навчання і отримали такі дані.

Для дослідження першого курсу була вибрана методика діагностики ціннісних орієнтацій С.С. Бубнової. Побудувавши ієрархічну структуру цінностей, було виявлено, що домінуючу позицію займає «милосердя та допомога іншим людям». Це показує, що юнаки обрали спеціальність «Екологія та охорона

навколишнього середовища» маючи усвідомлену потребу і сформований мотив надавати допомогу іншим. Один з головних рангів займає «визнання та повага людей і вплив на оточуючих». Нижче розміщуються такі цінності, як «відпочинок» та «кохання», що закономірно, оскільки це є невід'ємною частиною життя молодої людини. Менш значимі для першокурсників є цінності «високе соціальне положення», «пошук та насолода прекрасним». Значно менше значення надаються такій цінності, як «здоров'я», яке знаходиться лише на 7-му місці. Як не дивно, але такі необхідні цінності для студента як: «пізнання нового в світі, природі про людину», «соціальна активність для досягнення позитивних змін», «спілкування» займають нижчі в ієрархічній структурі місця. На даний час першокурсники «живуть» за рахунок батьків тому така цінність, як «високе матеріальне положення» займає останню позицію у структурі ціннісних орієнтацій першого курсу.

Дослідження студентів тієї ж спеціальності п'ятого курсу проводилося за методикою «Ціннісні орієнтації» М. Рокіча. Дана методика базується на прямому ранжуванні списку цінностей. До нього входять: термінальні та інструментальні цінності. Після опрацювання результатів було виявлено, що домінуючу позицію в ієрархії термінальних цінностей займає здоров'я. Студенти п'ятого курсу чітко розуміють, що головною цінністю життя є здоров'я як психічне, так і фізичне. Одними з головних термінальних цінностей є «кохання», «щасливе сімейне життя», «наявність гарних і вірних друзів» це говорить про зрілість випускників, які готові шукати «цікаву роботу» для того, щоб бути «матеріально забезпеченими» і не залежати ні від кого. «Активна життєва діяльність» неможлива без таких цінностей як: «впевненості в собі», «розвитку», «життєвої мудрості», «продуктивного життя», «свободи», «пізнання» та «суспільного визнання». Значно менше уваги приділяють таким цінностям, як: «щастя інших», «розваги», «краса природи та мистецтва». Як не дивно, але «творчість» займає останнє місце.

Ієрархія інструментальних цінностей студентів п'ятого курсу визначається наступним домінуванням: «охайність»,

«вихованість», «життєрадісність», «незалежність», «освіта», «чесність», «ефективність в справах». Менш виражені такі цінності, як: «самоконтроль», «терпимість», «відповідальність», «тверда воля», «сміливість у відстоюванні своєї думки», «широта поглядів», але вони дуже необхідні для реалізації себе, як особистості, в професійній діяльності. Значно менше уваги випускники приділяють «чужості» до інших людей, «високим запитам», «непримиримості до своїх недоліків та недоліків інших людей». Після проведення такого дослідження можна сказати, що романтизм молодості змінився на прагматизм дорослої людини.

Література

1. Моросанова В.И., Аронова Е.А. Самосознание и саморегуляция поведения. – М.: Изд-во «Институт психологии РАН», 2007. – 213 с.
2. Бубнова С.С. Ценностные ориентации как нелинейная система и диагностика внутриличностной неопределенности// psychol.ras.ru/conf/bubn.htm
3. Леонтьев Д.А. Методика изучения ценностных ориентаций. М., 1992.
4. Поршнева Б.Ф. Функция выбора - основа личности // Проблемы личности: материала симпозиума. М., 1969. С.344-349.
5. <http://psychology.net.ru/articles/content/1161121069.html>

ОСОБЛИВОСТІ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Василевська О., СДПУ ім. А.С.Макаренка

Сучасний вищий навчальний заклад повинен навчити особистість бути конкурентоздатною у суспільстві, виробити вміння планувати стратегію власного життя, орієнтуватись у системі найрізноманітніших суперечливих і неоднозначних цінностей. В якості одного із регуляторів поведінки і діяльності важлива роль належить ціннісним орієнтаціям людини. Особливістю психологічного підходу до вивчення ціннісно-мотиваційної проблематики є те, що цінності розглядаються крізь призму особистісного ставлення суб'єкта до навколишньої дійсності та специфіку орієнтації в ній [1].